

"Voldtektssaker og frister"

av riksadvokat Tor-Aksel Busch

Etter oppslag om en voldtektssak som har blitt altfor gammel (2 1/2 år før rettsbehandling) og noen mindre gode halvårstall tar Aftenposten i en leder sist fredag til orde for at politiet må få frister for behandling av slike saker. Voldtektssaker skal behandles raskt, men det beskrevne tiltak vil etter min mening ikke være et tjenlig virkemiddel. Kort oppsummert er bakgrunnen for dette: Politiet har i løpet av de siste årene nesten halvert den tid som brukes på etterforskning og påtalebehandling. På slutten av nittitallet var saksbehandlingstiden om lag 200 dager. I 2006 var den redusert til 111 dager. (Tallene gjelder gjennomsnittet for samtlige oppklarte forbrytelser for hele landet.) Regjeringens og riksadvokatens mål om at gjennomsnittlig saksbehandlingstid ikke skal overstige 120 dager er følgelig oppfylt. Dette er resultatet av målbevisst og intensivt arbeid i politiet og påtalemyndigheten. Også de alvorligste straffesakene går ofte langt raskere enn før. Eksempelvis tok riksadvokaten nylig ut tiltale i en drapssak ca 100 dager etter at forbrytelsen fant sted. (Med andre ord noe over 3 måneder på en grundig og god etterforskning, påtalebehandling i politiet, hos statsadvokaten og riksadvokaten). Det ville vært utenkelig for noen år tilbake. Saksbehandlingstiden er følgelig vesentlig redusert og det må kunne konstateres at vi er på rett veg rent tidsmessig. Det pågående effektiviseringsarbeidet i politiet og påtalemyndigheten skal selvsagt fortsette. Vi må bli bedre.

Også i voldtektssakene har saksbehandlingstiden inntil nylig gått ned (fra 252 dager i 2004 til 201 dager i 2006). Første halvår i år viser dessverre et tilbakeslag (til 277 dager), men dette er basert på et begrenset antall saker (136). Med et så lite tallmateriale, vil noen saker som det har tatt lang tid å oppklare kunne slå markert ut. Lang saksbehandlingstid kan selvsagt skyldes dårlig fremdrift i saken, men årsaken kan f. eks. også være at man etter lang tid får treff i DNA-registeret eller på annen måte klarer å identifisere en gjerningsmann.

Under enhver omstendighet er det forhastet å sette frist basert på negative tall for de siste seks måneder.

Selv om rask behandling er viktig, er likevel politiets og påtalemyndighetens evne til å oppklare sakene og føre dem frem til fellende dom det essensielle. Her svikter det dessverre når det gjelder voldtektssaker. Oppklaringsprosenten er for lav og slike saker ender langt oftere enn andre saker med frifinnelse. Særlig i lagmannsretten hvor juryen avgjør skyldspørsmålet har det vist seg vanskelig å få domfellelse. Riksadvokatens arbeidsgruppe konkluderte i sin rapport avgitt i mars i år med at politiet og påtalemyndigheten har "et ikke uvesentlig forbedringspotensiale" og foreslo en rekke tiltak. Forslagene om å opprette flere voldtektsmottak og mulighet for video-opptak på mottakene er til vurdering i Justisdepartementet. Riksadvokaten har gitt Kripos i oppdrag å utarbeide en elektronisk dreiebok for etterforskning av voldtektssaker. Andre forslag er på høring, men det er allerede klart at mange av dem vil bli fulgt opp av riksadvokaten og Politidirektoratet.

Voldtektssakene atskiller seg klart fra de sakstypene hvor det er satt frist for politiets saksbehandlingstid, nemlig i saker mot unge lovovertridere og i visse voldssaker (legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse). Her er fristene håndterlige fordi sakene gjennomgående krever nokså lite etterforskning (ungdomssakene) og fordi de er relativt homogene og oftest kan etterforskes ferdig raskt etter hendelsen (voldssakene). Voldtektssaker er derimot svært ulike og krever gjerne atskillig kvalifisert etterforskningsinnsats. Det er ikke sjelden behov for åstedsundersøkelser og sakkyndig bistand som må innhentes utenfor politiet, for eksempel rettsmedisinske undersøkelser og analyser av biologisk spormateriale. Er

gjerningspersonens identitet ukjent, vil arbeidet med å forsøke å oppspore vedkommende ofte være tidkrevende.

Innføring av frister for behandlingen av voldtektssaker vil ikke bidra til å løse hovedproblemet, nemlig at for få blir holdt strafferettslig ansvarlig for sine overgrep. Tvert i mot vil økt tidspress kunne bli en motkraft til nødvendige tiltak for å bedre kvaliteten på behandlingen av sakene. Det kan derfor lett virke mot sin hensikt om en nå - basert på uheldige enkeltsaker og dårlige halvårstall - viser politisk "handlekraft" ved å sette frister for behandling av voldtektssakene. Feilfordeling av oppmerksomheten slik at tempo, ikke kvalitet, settes i høysetet i disse alvorlige og vanskelige sakene er ingen tjent med, - i særdeleshet ikke ofrene for voldtekt.